

ŠTA RADITI U SLUČAJU BLOKADE?

Najveći inhibicioni faktori su: strah, perfekcionizam, kompleks veličine. Luc fon Verder

Pisanje je kreativan čin, čak i kad je reč o univerzitetskom tekstu. I kao u svakom kreativnom radu, postoje faze zastoja, sumnji, uznemirenosti i obeshrabrenosti. Ovo može dobiti neverovatne proporcije, takozvanu blokadu bele stranice ili praznog ekrana. Nemoguće je napisati ni jednu jedinu reč. Proces pisanja pun je prepreka. Što je projekat obimniji i precizniji, to su češći momenti sumnje i obeshrabrenosti. Ovi momenti su normalni i čine deo procesa pisanja. Pisanje nije samo misaoni već, i emocionalni proces i kad se radi o naučnom tekstu koji, u principu, ne sadrži emocije.

Šta raditi u slučaju blokade? Na prvom mestu treba biti svestan činjenice: svako ko piše pati od blokade. Ukoliko ona duže traje, utoliko je teže početi pisanje. Zbog toga je veoma važno redovno pisati. Što više pišemo imaćemo sve manje teškoća da redigujemo tekst.

Ako patite od blokade, možete probati nekoliko načina da je prevaziđete.

- **Namenite tekst nekome ko vam je blizak, i to prvi koncept u vidu pisma.**
- **Pošaljite mejl u istom smislu.**
- **Ispričajte prijatelju tekst usmeno i eventualno to snimate.**
- **Ponavljajte: pišem najpre za sebe, da naučim, da razumem.**
- **Pročitajte sve što ste do sad napisali.**
- **Napravite asociogram na bilo koju temu.**
- **Počnite pišući najlakši deo teksta.**
- **Imajte na umu da tekst uvek možete poboljšati.**
- **Menjajte alat: ako ne možete pisati za kompjuterom, pišite rukom.**
- **Promenite mesto, idite u kuhinju, u kafić, u park, na balkon.**
- **Odredite ograničeno vreme, na primer pola sata za pisanje. Za to vreme nećete se baviti ničim drugim, samo ćete pisati.**

DNEVNIK RADA

Misliti da se piše, pisati da se misli. Manfred Henrich

Pisanje je kreativni proces, ideje se razvijaju dok mislimo, postaju jasnije, produbljuju se i preciziraju. Važne misli ne iskrсну odjednom usred noći; one su rezultat procesa meditacije, razmišljanja, diskusija, čitanja i pisanja. Jasne i solidne misli posledice su mnogobrojnih pokušaja i eksperimenata. Zato je važno početi sa pisanjem odmah od početka prikupljanja materijala? kad je pročitana literatura sveža u svesti i kad se o njoj može razmišljati.

Sa druge strane, primetili ste sigurno, da vam ideje ne dolaza po porudžbini, baš kad sednete za radni sto, već radije kad hodate, vozite, diskutujete. Ideje lebde, ako ih ne uhvatite u letu, gube se. Pokušajte zato da ih pribeležite odmah, ne na papirima koje možete zagubiti, već u svesku namenjenu tome – u dnevnik.

Ako redovno vodite dnevnik, uočićete kako vam se misli razvijaju i postaju jasnije. Tako ćete imati manje teškoća tražeći strukturu za rad: jasna struktura rezultat je jasne misli.

Šta možete beležiti u dnevnik?

- **Ideje, misli**
- **Pitanja, problematiku**
- **Definicije koncepata**
- **Zapažanja, tekstove koji vam daju jednu ideju**
- **Stimulativne rečenice, fragmente**
- **Kratke tekstove povezane sa temom**
- **Skice, planove**
- **Ideje za naslov, koncept za prvu ideju uvoda i poslednju, ideju zaključka**
- **Nedeljne evaluacije**
- **Probleme tokom pisanja, itd.**

Ne piše vam se?

Pišite i kad vam se ne piše. Svaki dan posvetite pisanju makar i pet do deset minuta. Pisanje će postati rutina i izgubiće aspekt forsiranja.

PRIPREMITI ISTRAŽIVAČKI RAD

".....možes li mi, molim te, pokazati dokle treba da idem? pita Alisa. –To zavisi dokle želiš stići, reče mačka". Lewis Carol

- Predmet:
- Šta me motiviše da preuzmem ovaj rad? Zašto?
- Šta me u ovoj temi interesuje? Zašto?
- Šta me u ovoj temi NE interesuje? Koje aspekte ne želim da tretiram?
- Šta mi je cilj?
- Koje mi slike, ideje, asocijacije, rečenice i pitanja padaju na pamet kad mislim o mojoj temi? (Načinite asociogram na temu)
- Kakav lični odnos imam prema temi?
- Šta već poznajem polazeći od mog životnog iskustva (eventualno profesionalnog)?
- Šta poznajem, šta već znam o temi?
- Šta još ne poznajem, za koje delove teme su mi još uvek potrebne informacije?
- Kojim pitanjima želim da se bavim?
- Za koga pišem?
- Protiv koga (ili čega) pišem?
- Koje lično iskustvo, argumente, teorije, želim da koristim?

PREZENTACIJA ISTRAŽIVAČKOG PROJEKTA

Originalnost se ne sastoji u tome da kažeš što niko pre nije rekao, već u tome da tačno kažeš ono što sam misliš. Džejms Stefen

Naslov rada:	DODATI BIBLIOGRAFIJU
Moja motivacija:	
Kratak opis planiranog rada:	
Pitanja na koja nailazim, kojim želim da se bavim i na koja želim da odgovorim:	
Predmet rada:	
Osnovni izvori koje želim da koristim:	
Privremena struktura:	
Kalendar rada:	
Problemi koje treba rešiti:	

PISATI TEKST KORAK PO KORAK

1. PRIKUPLJANJE IDEJA (možete koristiti pitanja, brainstorm ili cluster)

Martha Boeglin, *Izrada naučnog rada korak po korak*, Amadesm

KAD SE PRISTUPA REDAKCIJI TEKSTA:

1. Zabeležite ideje do kojih ste došli
2. Napravite generalni plan
3. Napišite skicu ili kratak tekst gde ćete uopštim idejama isložiti vaš projekat
4. Možete početi sa delom koji vas najviše inspiriše. Bilo da za taj deo imate najviše informacije, bilo da vas on najviše inspiriše

2. IZRADA PLANA

3. REDIGOVANJE PRVOG KONCEPTA

- Ispisati glavne ideje
- Ako vam nedostaje prava reč, stavite neku drugu, kasnije ćete je zameniti
- Ako vam rečenica izgleda konfuzna, ostavite je takvom, to neće spreciti naviranje drugih ideja
- Ne Obracajte paznju na gramatiku, stil, interpunkciju
- Zabeležite citate, primere, brojke, (približno)
- Isključite vašeg unutrašnjeg kritičara.

4. PREUREDITI TEKST (SADRŽAJ)

Pročitajte tekst očima korektora

- Izbacite sve što je suvišno i što smeta dobrom razumevanju teksta.
- Identifikujte važne ideje koje želite da koristite i podvucite ih.
- Popunite tekst
- Ispitajte koji pojmovi zahtevaju da budu definisani i objašnjeni
- Proverite vašu argumentaciju: da li je logična? Da li je razumljiva?
- Objasnite vaše tvrdjenje
- Tražite primere i objasnite vaše argumente
- Budete kritični: ispitajte svoja tvrdnja pre nego što ih formulišete
- Stavite znak pitanje kad ste sigurni
- Objasnite šta radite i zašto (koristite na primer metadiskursivne formulacije)
- Proverite tačnost brojki, citata i dokumenata

5. DOVRŠITE TEKST I DOTERAJTE STIL

- Da li su upotrebljene reči precizne, mogu li se zameniti preciznijim?
- Stavite znak pitanje posle glavne ideje, tako da pobudite radoznalost čitalaca
- Nemojte ponjavlati reči, tražite zamenice ili sinonime
- Izbegavajte upotrebu stranih reči kad postoji srpska reč

6. IZPRAVLJANJA gramatike, pravopisa i interpunkcije.

SASTAV POGLAVLJA

Poglavlja su jasnije ako imaju sledeći model:

Pravite jednostavne rečenice;
smatra se da se jedna rečenica
- do 14 reči razume veoma lako
- od 15 do 19 razume lako
- od 20 do 25 razume
- od 26 do 30 teško razume
- od 31 razume veoma teško

POGLAVLJE X

Početi sa kratkim uvodom:

- koje je pitanje o kome se radi u tom poglavlju?
- šta ga vezuje sa prethodnim poglavljom?
- kakav je cilj ovog poglavlja?
- kakav je plan ovog poglavlja?

TRIK. Nacrtajte, u konceptu, u jednom okviru, naslov glave, Glavne ideje, jednu ispod druge. Ovom sintezom brzo ćete se setiti njenog sadržaja. Proverite da ovde ne tretirate, možda, jedan problem koji više vredi obraditi na nekom drugom mestu. Ovo vam pomaže da strukturirate i kontrolišete vaše rezonovanje.

Tekst

Pasus 1

Pasus 2

Pasus x

Struktura pasusa

1 pasus = 1 centralna ideja

- Prva rečenica najavljuje osnovnu ideju
- Sledeće rečenice je izlažu
- Poslednja rečenica daje zaključak ili najavljuje sledeći pasus

Završiti sa kratkim zaključkom:

- istaknite glavno pitanje, vaš proces i vaše rezultate: šta mora da zapamti čitalac?
- najavite iduće poglavlje - na primer sa jednim pitanjem, jednom hipotezom, itd, koja pokazuje jasno da potiče od vašeg zaključka: šta može čitalac očekivati?

TRIK. U konceptu, napišite uokvireno "ukratko" gde ćete zabeležiti naslove delova koje ćete obrađivati, jedan ispod drugog. Ova mikrostruktura pomoći će vam da kontrolišete da ništa niste zaboravili. Čitajući ponovo, podsetićete se na sadržaj, bacivši samo pogled na nju.

KAKO OSVOJITI ČITAOCA?

Ponekad prepoznajem, što zovem tehnika kalamara, autore neproverenih zaključaka, koji se skrivaju iza zaštitnog oblaka mastila.

Dug Savil

Tekst je namenjen da ga čitaju druge osobe. Zahteva da bude razumljiv, jasan i zanimljiv. Evo nekoliko sugestija, koje vam mogu pomoći da predvidite očekivanja čitaoca. Šta on očekuje?

- ❖ Čitalac ima malo vremena. Očekuje da mu naznačite šta je važno u vašem radu,
- ❖ Osvežite tekst, izbacite sve što je nepotrebno da glavne ideje budu pristupačne i uočljive. Odbacite suvišno, nagomilano, prazne reči.
- ❖ Čitalac je manje informisan nego vi, ili ako se radi o vašem profesoru, ponaša se kao da ne zna i želi da nauči iz vašeg teksta. U ovom slučaju **specijalista ste vi**. Budite eksplicitni, ne pravite podrazumevajuće pretpostavke. Ne ustručavajte se , recite sve što treba da kažete.
- ❖ Čitalac mora biti motivisan. On očekuje da čitanje bude interesantno. Recite mu bez ustručavanja, bez straha šta mu predlažete. Podvucite poseban karakter vašeg rada.
- ❖ Čitalac će biti svestan, ako ste skromni. Ne upotrebljavajte sitničarski ton, izbegavajte nadmenost, izbacite komplikovanu terminologiju kad je moguće izraziti se jednostavno.
- ❖ Čitalac ne deli uvek vaše mišljenje. Budite obazrivi i vodite računa da su njegova gledišta suprotna vašim. Želite da ga ubedite? Predložite mu solidno rezonovanje i koherentnu argumentaciju, a ne tvrđenje koje mora prihvatiti.
- ❖ Čitaocu je prijatan jasan stil. Ne želi da se bori sa komplikovanim rečima, i da tri puta
- ❖ čita jedan tekst, da bi ga razumeo. Čitalac želi da vidi vaš postupak. Očekuje da ga autor vodi za ruku. Objasnite mu šta radite, šta mislite, šta otkrivete, šta se pitate. Izložite vaš način rada i šta želite postići.
- ❖ Čitalac želi da zna gde ga vodite, i da ga vodite najjasnijim i najdirektnijim putem.
- ❖ Čitalac ceni vaše poštenje. Ne oklevajte da priznate da je vaš rad, možda, nepotpun, ukoliko sadrži nedostatke kojih ste svesni.
- ❖ Čitalac želi transparentnost, želi da zna o čemu se radi, ne želi da se igra sa zagonetkama. Želi da nađe plan, vodeću nit i logično rezonovanje.

Makar da je obučen u svilu, majmun ostaje majmun.

Mnogi studenti su impresionirani komplikovanim i hermetičkim jezikom. Misle da ako je nešto komplikovano, to mora biti pametno. Misle da je dovoljno pisati komplikovano da se pokaže veliko znanje. Naprotiv, inteligencija zahteva da se komplikovano objasni jasno i razumljivo; nije dovoljno biti komplikovan da se dobije utisak dubokog. Od vas se očekuje da znate o čemu govorite, zašto da to ne pokažete?

- Ne upotrebljavajte jezik autora koji vas odbija. Moguće je da i u drugima budi isti osećaj.
- Imitirajte radije jezik autora koga čitate sa zadovoljstvom, koji vam "govori" u svojoj formi pisanja, u načinu.
- Napišite tekst, kakav biste vi rado čitali o toj temi. Trudite se da ne upotrebljavate slikovit govor i metafore: ako mislite pomoću slika, zabeležite tako u prvom konceptu, kasnije ćete to prevesti u reči.

KAKO ISTAĆI VODEĆU IDEJU?

Oni koji idu polako, mogu stići daleko ako se drže pravog puta, za razliku od onih koji hitaju pogrešnim putem. René Dekart

Zašto istaći vodeću ideju u tekstu? Prvo, da ne izgubimo iz vida predmet. Drugo, da olakšamo posao čitaocu. Kako postupiti?

- Smatrajte svaki parcijalni deo kao malu celinu; svaki poseduje mali uvod i mali zaključak.
- Vodite računa da ih povežete. U početku svake nove etape prisetite se problema, pitajte se: koji je doprinos ove etape u tretiranju problema? Na ovaj način kontrolišete da niste skrenuli sa pravog puta.
- Posle svake ključne etape pitajte se: šta treba da zapamti čitalac? Pomozite mu, istaknite vaše rezultate ili zaključke.
- Podsetite ako je potrebno
- Najavite, ukoliko je to moguće, tačke koje želite tretirati kasnije (ovaj aspekt biće produbljen u sledećoj glavi).

Uzmite čitaoca za ruku

Čitaocu naučnih radova neophodna je jasnoća. Mora da identifikuje strukturu teksta i shvati šta radi autor. On nešto objašnjava? Donosi zaključke? Analizira jedan uzrok? Evo niz izraza koji se mogu upotrebiti u ove svrhe. Poželjno je imati svesku gde ćete beležiti izraze koji vam se dopadaju da biste ih imali pri ruci kad vam budu potrebni. Izbegavajte da uvek upotrebljavate jednu istu formulu; njeno ponavljanje čini tekst glomaznim.

Uvesti, predstaviti, najaviti:

– Pre svega, treba definisati pojam... / Pre nego što idemo dalje, treba ispitati/ definisati.../ Ranija razmišljanja dozvolili su da se vidi da...

Definisati:

– Šta je "..."? Kažemo na primer: jedan "... " je ... i razumemo time da... Ali .../ Pojam "... " znači u govornom jeziku .../ "... " ima različita značenja i često jedan smisao koji se teško ograničava; jer ...

Ograničiti:

– U ovom poglavlju tretiraćemo samo aspekt.../ Ovo ... se ograniči na... Nećemo tretirati aspekte ... ni ... jer su van okvira ovog rada.

Istaći, podvući:

– ... pokazuje da ...

– Interesantno je konstatovati/ Važno je podvući....

Komentarisati:

– Ovaj dokument pokazuje/ upoređuje... /– Ako se uporedi ... i ... vidi se/ primećuje se Argumentovati, diskutovati:
– Međutim možemo se pitati.../ Ipak se može konstatovati da.../ Uprkos svemu, može se konstatovati da...

Pitati:

– Biće smelo/ prerano postaviti ovde pitanje da.../ Da li je ...?/Šta znači ...?

Zaključiti:

– Šta se može zaključiti?/ Može li se zaključiti...?/ U zaključku: ... /– Proizilaze bar dve posledice: najpre.... zatim...

ŠTA TREBA DA SADRŽI OPŠTI ZAKLJUČAK?

Pošto je tekst završen, počnite da radite zaključak. Posvetite mu potrebno vreme, može se desiti da će to biti prva stvar, koju će vaš budući čitalac pročitati. Bacite pogled na zaključke poglavlja, izdvojte osnovno u svakom od njih. Podvucite najvažnije i najbolje obradjene elemente. Imajte na umu da opšti zaključak rezimira zaključke do kojih ste došli, da nije rezime vašeg rada. Dajte zaključak celog vašeg rada, ne samo pojedinih delova: opšti zaključak treba da sadrži sve delimične zaključke. Ukoliko niste uspeali da nešto dokažete, nemojte to prikrivati; priznajte otvoreno da taj aspekt zahteva temeljnije ispitivanje. Ovo može biti povod za vaša kasnija istraživanja. Druga važna stvar: zaključak mora da sadrži ono što ste najavili u uvodu - razlog što se uvod piše na kraju.

ŠTA MOŽETE PISATI U ZAKLJUČKU?

- **potsetiti na inicijalna pitanja**
- **objasniti metod rada**
- **razmatrati zaključke do kojih ste došli**
- **podvući tezu koja je rezultat vaše analize**
- **napomenuti da izvesni neobradjeni**

ŠTA TREBA DA SADRŽI OPŠTI UVOD?

Prva rečunica knjige je ona koju će čitalac naći na kraju.
Blez Pascal

Kad je tekst napisan, zaključak završen, znate tačno šta rad sadrži i došao je momenat da mu pišete uvod. I njemu posvetite vreme, nemojte ga raditi na brzinu u poslednjem momentu, pre nego što predate rad. Uvod je taj koji daje prvi utisak o vašem radu; čitajući ga budući čitalac doneće sud, da li je zainteresovan ili će radije čitati nešto drugo. Prva rečenica treba da privuče čitaoca. Ona vam je pala na um više puta tko rada i vi ste je pribeležili. Posmatrajte kako drugi autori počinju svoje uvode: inspirišite se od autora, čije su prve rečenice probudile vaš interes. Možete na primer:

- ✗ početi konstatacijom; nešto vas je iznenadilo i to vam je dalo želju da počnete ovaj rad.
- ✗ početi paradoksalnom formulacijom
- ✗ početi svojim ličnim iskustvom

ŠTA TREBA DA SADRŽI OPŠTI UVOD ?

- **prilaz radu koji budi radoznalost čitaoca**
- **objašnjenje teme rada**
- **uokvirenost teme**
- **postavljanje pitanja: vaše hipoteze i teze**
- **analizirani problem**
- **prezentacija plana**

ŠTA jos može da sadrži?

- **vasu ličnu motivaciju**
- **aspekte koje nećete tretirati, što je najbolji način da izbegnete sekundarne i nepotrebne aspekt**
- **osnovne izvore koje ćete koristiti**

LITERATURA

- Boeglin, M., *Lire et rédiger à la fac. Du chaos des idées au texte structuré*, Paris, 2005 (srpski prevod planiran za septembar 2010 u izdanju Amadesmke Knjige iz Novog Sada)
- Creme, P. and M. R. Lea, *Writing at University: A Guide for Students*, Buckingham and Philadelphia, 1997
- Dunleavy, P., *Izrada doktorata: Kako planirati, skicirati, pisati i dovršiti doktorsku disertaciju*, Zagreb, 2005
- Eco, Umberto, *Come si fa una tesi di laurea*, Milano, 1977
- Pryor, J., Guidedlines on Writing a Philosophy paper, <http://www.princeton.edu/~jimpryor/general/writing.html>
- Zelenika, R., *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog rada*, Rijeka, 2000
- Zerubavel, E., *The Clockwork Muse: A Practical Guide to Writing Theses, Dissertations, and Books*, Cambridge Mass. and London, 1999